

MUĞALIMNIŃ KÁSIPLIK KOMPONENTLIGINDE PSIXOLOGIYALIQ BILIMNIŃ ORNI HÁM ZÁRÚRLIGI

Abdreimova Sevara Amanbayevna

Ko'rkem o'ner fakulteti Psixologiya qaniygeligi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8076713>

Annotatsiya. Bizler bul maqalada kásiplik kompotentlik yamasa sheberlik túsini haqqında hám onıń bilimlendiriw processinde tutqan orni, pedagogika menen baylanısı haqqında anıq misallar menen bayan etemiz.

Gilt sózler: pedagogika, oqıw processı, muğalim, kompotentlik, kásiplik sheberlik, tárbiya.

THE PLACE OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE IN THE PROFESSIONAL COMPONENT OF A TEACHER IS ESSENTIAL

Abstract. In this article, we will explain about the concept of professionalism, competence, and service, its place in the educational process, and its connection with pedagogy, with specific examples.

Key words: pedagogy, educational process, teacher, competency, professional service, education.

СУЩЕСТВЕННО МЕСТО ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ПЕДАГОГА

Аннотация. В этой статье мы расскажем о понятии профессионализма, компетентности или услуги, его месте в образовательном процессе и связи с педагогикой на конкретных примерах.

Ключевые слова: педагогика, образовательный процесс, педагог, компетентность, профессиональная служба, образование.

Ózbekstanımızda gárezsizlik sharapatı menen barlıq tarawlarda túpkilikli reformalar ámelge asırıldı, ekonomikalıq rawajlandırıwdıń ózbek modeli, kadrlar tayyarlawdıń milliy programması islep shıǵıldı hám basqıshpa-basqısh ámelge asırılıp atır. Mámleketimizde bilimlendiriw tarawına ayrıqsha itibar qaratılıp, keleshek áwladtı tárbiyalaw boyınsha zárúr shárt-shárayatlar, múmkinshilikler jaratılmaqta. Búgingi kúnde dúnya boylap informaciya kommunikatsiya sistemasınıń joqarı dárejede rawaj tawıp baratırǵanlıǵı jáne bul basqa tarawlar qatarında tálim processine da kirip kelip, onı jáne de sapalı qollanıwda óz tásirini kórsetip atırǵanlıǵı bárshemizge belgili. Bunday sharayatta insan iskerliginiń nazariy hám ámeliy qırları da úzliksiz jańalanıp turıwı tábiyiy bolıp tabıladı. Pedagogikalıq iskerlikti de quramalı miynet túri retinde bunnan tısqarı emes. Pedagoglar óz xızmetlerinde kepillik berilgen nátiyjelerdi qolǵa kirgiziwge urınıp atır.

XXI asrdi ilimpazlarımız tárepinen informaciya texnologiyaları asri dep tán alınǵanlıǵı pedagogikalıq hám informaciya texnologiyaları kún sayın barlıq tarawlarda rawajlanıp atırǵanı, atap aytqanda, bilimlendiriw tarawında da jańa informaciya texnologiyalarınan keń paydalanıw dástúriy oqıtıw usıllarınan kóre nátiyjeli hám joqarı nátiyjelerge alıp kelip atır. “Kadrlar tayarlaw milliy programması”da názerde tutılǵanı sıyaqlı, pedagogikalıq hám informaciya texnologiyaları, kompyuterlestiriw hám kompyuter tarmaqları negizinde tálim procesin jańa informaciyalar menen támiyinlew rawajlanıp atır. Sol sebepli de pedagogikalıq texnologiyalardı tálim procesine engiziw, tálim nátiyjeliliginiń asırıw ushın tınımsız izertlew búgingi kúnniń mútajligine aylandı.

Egerde pedagogtın kásiplik sheberligine hám kompotentligine toqtalıp ótsek, bul aldı menen pedagogtın oqıwshılar menen óz-ara baylanısına hám háreketlerine baylanıslı bolıwıwın hám usı faktorlar menen ólsheniwin kóriwge boladı.

Egerde pedagogdın kásiplik uqıp programmasına ámeliy qaralsa, ol jaǵdayda birinshi orınǵa onıń integral sapası - oqıtıwshınıń uqıpınan ibarat boladı. Pedagogikalıq uqıpǵa berilgen tariypler sonsha kóp bolıwına qaramay, olarda uqıptıń qaysı bólegine tiyisli ekenligi haqqındaǵı tárepleri álbette ańlatıladı.

Uqıp - bul joqarı hám mudamı ósip baratuǵın tárbiya hám oqıtıw kórkem ónerinen ibarat. Pedagog - óz jumısınıń ustası, óz pánin tereń biliwshi, pán hám kórkem ónerdiń uyqas tarawları menen jaqsı tanıs, ámelde ulıwma hám jaslar psixologiyasın jaqsı túsinetuǵın, oqıtıw hám tárbiyalaw metodikasın hár tárepleme biliwshi hám de joqarı mádeniyatqa iye bolǵan qánige. Pedagogikalıq teoriyada oqıtıwshı sheberligin eki qıylı túsiniq bar. Birinshisi, pedagogikalıq miynetti túsiniw menen baylanıslı bolsa, ekinshisi tárbiyada pedagog shaxsı tiykarǵı orın tutadı. [3.32]

Oqıtıwshılıq insan jámiyeti tariyxı baslanǵannan baslap dawam etip, usınıń menen birge hámme waqt jámiyet hám jámiyetshilik tárepinen itibarǵa ılayıq izzetlep kelinggen kásip bolıp tabıladı.

«Oqıtıwshı -Al Forobiy - aqıl -parasatqa, shıraylı sóylewdi ıyelewi hám oqıwshılarǵa aytajaq bolǵan pikirlerin tolıq hám anıq ańlata alıwdı biliwi zárúr». Ol óz pikirin dawam ettirip, «Oqıtıwshı hám baslıqtıń wazıypası dana mámleket basshısı wazıypasına uqsaydı, usınıń sebebinen oqıtıwshı esitken hám kórgenleriniń barlıǵın eslep qalıwı, aqıl -parasatqa, shıraylı sóylewdi ıyelewi oqıwshılarǵa aytajaq bolǵan pikirlerin tolıq hám anıq, ańlatpalap beriwdi biliwi kerek. Usınıń menen birge óz or-ar-namısın qádirlawi, ádalatlı bolıwı kerek. Áne sondaǵana ol insaniyılıqtıń joqarı dárejesine iye boladı hám baxıt shıńına erisedi» dep aytıp otedi. [4.53]

Qomusiy alım Abu Ali ibn Sino pikirinshe, «Oqıtıwshı shıdamlı, sap hújdanlı, shınshıl hám balanı tárbiyalaw metodların, etika -qaǵıydaların jaqsı biletuǵın adam bolıwı kerek. Oqıtıwshı oqıwshınıń pútkil ishki hám sırtqı dúnyasın úyrenip onıń aqıl qatlamlarına kire alıwı kerek».

Nasiriddin Tusiy óziniń «Oqıtıwshılardı tárbiyalaw tuwrısında» shıǵarmasında sonday deydi: «Oqıtıwshı tartısların aparıwda tastıyıq qılıwdı biliwi, óz pikirleriniń tuwrılıǵına iseniwi, sóylewi bolsa ulıwma taza, gápleri logikalıq ańlatılatuǵın bolıwı kerek. Oqıtıwshı sóylewi hesh qashan hám hesh jerde uwlı ironiya, qopal yamasa qattı bolıwı múmkin emes. Sabaq waqtında oqıtıwshınıń ózin tuta almawı jumıstı buzıwı múmkin».

Kompetentlik túsiniǵi bilimlendiriw tarawına psixologlardıń ilimiy izertlewleri nátiyjesinde kirip kelgen. Psixologiyalıq kózqarastan kompetentlik “traditsiyaǵa tán bolmaǵan jaǵdaylar, qápelimde jaǵdaylarda qánigediń ózin qanday tutıwı, baylanısqa kirisiwi, bárshe menen óz-ara munasábetlerde jańa jol tutıwı, uǵımsız wazıypalardı orınlawda, qarama-qarsılıqlarǵa tolıq maǵlıwmatlardan paydalanıwda, izbe-iz baratuǵın hám quramalı processlerde háreketleniw rejesine iyelik etiwdi ańlatadı. [5.115]

Qullası juwmaqlap aytqanda kompotentlik tek qana oqıtıwshılar ushın emes bálkim barlıq taraw qanigeleri ushın zárur hám kerekli usıl bolıp esaplanadı. Oqıtıwshı bilimlendiriw processinde óz sheberligin paydalana alıqı, oqıwshılardıń psixologiyasından kelip shıǵıw jumıs alıp bbarıwı júda áhemiyetli faktor bolıp qaladı.

REFERENCES

1. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar Strategiyasi to'g'risida" 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli farmoni.
2. Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-qunar ta'limining davlat ta'lim standartlarini tasdiqlash to'g'risida O'zbekiston respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori. 2017 yil 6 aprel, 187-son.
3. Тожибоева, Г. Р. (2020). Психолого -педагогическая компетентность учителя начальных классов. *Science and World*, 1(77), 32-33.
4. Эрназарова Г. О., & Исламова М. Ш. (2019). Совершенствование подготовки к профессии учащихся профессиональных колледжей на основе акмеологического подхода. *Pedagogy & Psychology Theory and practice International Scientific Journal*, 6(26), 52-55.
5. Золотых, Н. В., & Хайтметов, Р. К. (2020). Условия формирования компетентности будущего педагога в личностно-развивающей воспитательной деятельности. *Academic Research in Educational Sciences*, 1(2), 113-119.